

«ΧΩΡΙΣ ΕΜΑΣ ΔΕΝ ΘΑ ΦΑΣ!»

ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ, ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΙΝΑΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

Σίγουρα το έχετε προσέξει όλες. Τα τελευταία χρόνια τα τρόφιμα και οι διατροφικές συνήθειες έχουν τεθεί στο επίκεντρο του δημόσιου ενδιαφέροντος. Από τη μία, οι τιμές στα supermarket έχουν φτάσει στα ύψη, με συνέπεια ολόένα και μεγαλύτερο κομμάτι του μισθού μας να φεύγει εκεί.¹ Από την άλλη, κάθε τρεις και λίγο ακούμε για σκάνδαλα που αφορούν κάθε λογής φιλάνθρωπα αφεντικά που ασχολούνται με τη «σίτιση των φτωχών», με τελευταίο τρανό παράδειγμα τον «Άλλο Άνθρωπο».

Τελικά, με διάφορους τρόπους, εδώ και κοντά μία δεκαετία τα τρόφιμα ως εμπορεύματα και οι διατροφικές συνήθειες της εργατικής τάξης έχουν τεθεί στο επίκεντρο των κρατικών πολιτικών. Πράγμα το οποίο καθόλου καινούριο δεν είναι. Αντιθέτως, τα καπιταλιστικά κράτη από κατασκευής τους ενδιαφέρονται για το τι και το πώς της σίτισης των πληθυσμών τους. Πόσο μάλλον, ενδιαφέρονται για το πώς να αποσπάσουν τα μέγιστα οφέλη απ' τη διαχείριση αυτής της κομβικής για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης δραστηριότητας.

Σ' αυτό το κείμενο θα υποστηρίξουμε πως εδώ και δέκα χρόνια, όσο οι μισθοί μας συρρικνώνονται και ολόένα και μεγαλύτερο κομμάτι της εργατικής τάξης δεν έχει να τη βγάλει, οι πολιτικές γύρω απ' τα τρόφιμα έχουν αποτελέσει έναν απ' τους βασικότερους μηχανισμούς διαχείρισης και πειθάρχησης της εργατικής τάξης. Πόσο μάλλον, θα υποστηρίξουμε πως αυτές οι πολιτικές έχουν ανοίξει πεδίο δόξης λαμπρό για τα ντόπια αφεντικά της αλυσίδας τροφίμων κι έχουν διευρύνει τον ρόλο τους και την πολιτική τους ισχύ.

Αυτός ο ρόλος μπορεί να έρχεται με το πρόσχημα της «σίτισης των φτωχών», στην πραγματικότητα όμως αφορά την κρατική οργάνωση της σπάνης: την καταγραφή και συγκέντρωση των αποθεμάτων τροφίμων και τη μεθοδευμένη οργάνωση της πείνας. Κι όλα αυτά υπό το φόντο της όξυνσης των διακρατικών ανταγωνισμών, του εμπορικού πολέμου και των πολιτικών μείωσης των εισαγωγών και της κατανάλωσης.

Ο ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Στο προηγούμενο τεύχος σχολιάζαμε την ομιλία του Γάλλου Προέδρου Εμμανουέλ Μακρόν με τίτλο «Sorbonne 2.0» στην οποία ο Μακρόν αναφερόταν στις «αναταραχές» που ταλανίζουν τον δυτικό κόσμο και, ειδικά, την Ευρώπη εξαιτίας των «αυξανόμενων εντάσεων» μεταξύ αμερικανικού και κινεζικού κράτους.² Μεταξύ αυτών των αναταραχών ο Μακρόν συμπεριέλαβε τον κίνδυνο «διατροφικής ανασφάλειας» ως εξής:

Ποιος θα ήταν τόσο ανόητος ώστε να αναθέσει την παραγωγή του φαγητού του σε άλλους; Δεν έχουμε δικαίωμα να επιτρέψουμε την ανάδυση τροφικών εξαρτήσεων. (...) Πρέπει να συνεχίσουμε την ενίσχυση της τροφικής μας κυριαρχίας (...) να αποφύγουμε τις εξαρτήσεις (γιατί) αν καταλήξεις εξαρτημένος όσον αφορά

και τη φυτική πρωτεΐνη, αν καταλήξεις εξαρτημένος ως προς ένα τμήμα της ευρωπαϊκής διαίτας, άντε και καλή τύχη! (...)»³

Η αναδιοργάνωση των πολιτικών γύρω απ' τα τρόφιμα βέβαια έχει τεθεί στο προσκήνιο των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης πολλά χρόνια τώρα. Για παράδειγμα, ο Πίτερ Τζάκσον, ειδικός επί του ζητήματος και πρόεδρος μίας εκ των επιστημονικών ομάδων εργασίας που συμβουλευόουν την Ε.Ε. για την αλλαγή του συστήματος τροφίμων, σχολίαζε λίγα χρόνια πριν τις μεγάλες ευκαιρίες (sic) που ανέδειξαν της κατανάλωσης κατά τη διάρκεια της καραντίνας.⁴ Σε άρθρο του σε επιστημονικό περιοδικό τόνιζε πως οι πολιτικές αυτές πείσαν «την αλλαγή που είναι αναγκαίο να κάνουν τα κράτη της Ε.Ε. για να καταστήσουν τα διατροφικά τους συστήματα πιο “βιώσιμα” και να μη βρεθούν ενόψει μίας επισιτιστικής και υγειονομικής κρίσης» (sic).

Σύμφωνα μ' αυτόν, στην περίοδο της καραντίνας αναδείχθηκε πως η Ε.Ε. εξαρτάται από «μακρές, περίπλοκες, όσο και εύθραυστες αλυσίδες εφοδιασμού και παράδοσης σε εύθετο χρόνο» καθώς και από «εισαγόμενα τρόφιμα, αφού οι 27 εισάγουν περίπου το ήμισυ των τροφίμων τους».⁵

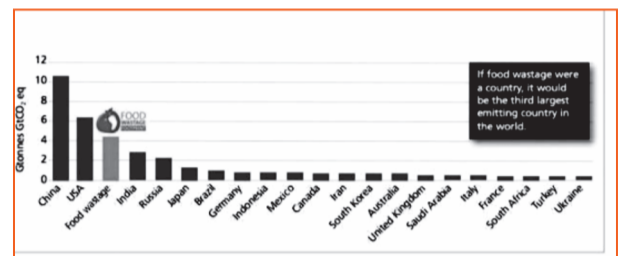
Τόσο ο Μακρόν όσο και ο Τζάκσον, από διαφορετικές θέσεις ο καθένας, αναφέρονται στην εξάρτηση της Ε.Ε. από εισαγόμενα τρόφιμα και την ανάγκη αναδιοργάνωσης των πολιτικών γύρω απ' τα τρόφιμα με στόχο τη μείωση των εισαγωγών, την ενίσχυση της ευρωπαϊκής οικονομίας και την επίτευξη «διατροφικής αυτάρκειας».

Σ' αυτόν τον αγώνα έχουν επιδοθεί ένα κάρο ειδικοί, οι οποίοι επενδύουν αυτές τις πολεμικές πολιτικές της Ε.Ε. με το περιβάλλον της προστασίας του περιβάλλοντος και της καταπολέμησης της ανθρωπιστικής κρίσης (sic).

«ΣΠΑΤΑΛΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ»: ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ, «ΣΙΤΙΣΗ ΤΩΝ ΦΤΩΧΩΝ» ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η κυρίαρχη επιστημονική γλώσσα με την οποία μιλιούνται οι πολιτικές για τα τρόφιμα τα τελευταία χρόνια είναι αυτή της «Σπατάλης Τροφίμων».⁶ Τι σημαίνει όμως «σπατάλη τροφίμων»; Σύμφωνα με τους ειδικούς, ο κόσμος μας έρχεται αντιμέτωπος με μία πολύ σοβαρή περιβαλλοντική και ανθρωπιστική κρίση: ένας μεγάλος αριθμός εμπορευμάτων τροφίμων δεν καταναλώνεται, με αποτέλεσμα να καταλήγει στα σκουπίδια. Κι αυτό, λένε, είναι μεγάλο πρόβλημα.

Πρώτα απ' όλα είναι μεγάλο πρόβλημα για το περιβάλλον. Αφενός η παραγωγή και διακίνηση των εμπορευμάτων τροφίμων αποτελούν δραστηριότητες με μεγάλο ενεργειακό κόστος. Γι' αυτό και οι ειδικοί έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα πως η πιο βλαβερή για το περιβάλλον ανθρωπινή δραστηριότητα είναι η... σίτιση! Έπειτα, η συσσώρευση στα σκουπίδια τροφίμων που δεν καταναλώνονται

Γράφημα σύμφωνα με το οποίο αν η Σπατάλη Τροφίμων ήταν κράτος, θα ήταν το τρίτο πιο ρυπογόνο παγκοσμίως.

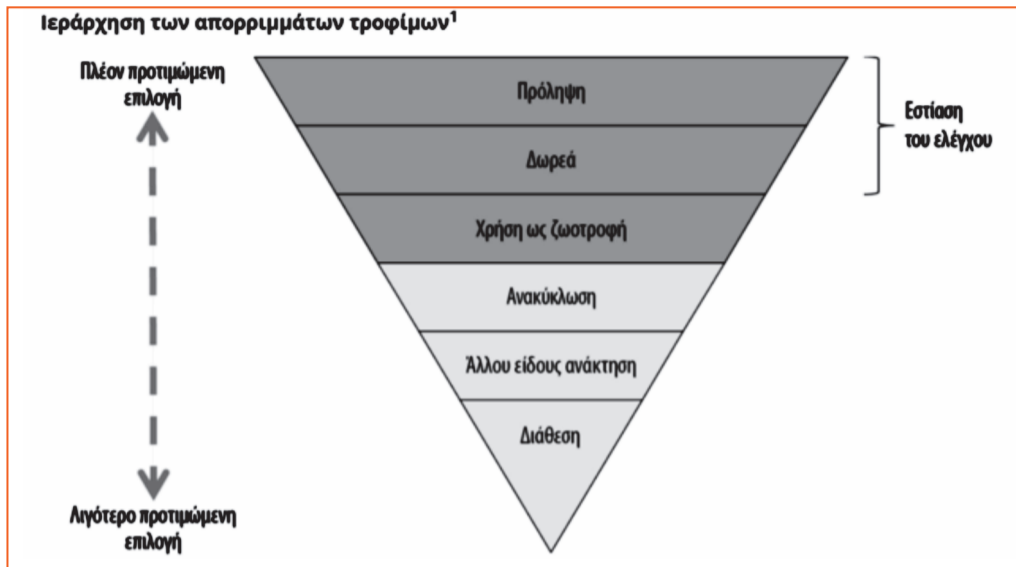

Καμπάνια της WWF ενάντια στη Σπατάλη Τροφίμων. Στην αφίσα παρουσιάζονται διάφορα εισαγόμενα εμπορεύματα και πόσα «τροφοχιλιόμετρα» διανύουν για να φτάσουν στην Ελλάδα. Γι' αυτόν τον λόγο η WWF στηρίζει την καταπόληση μόνο ελληνικών προϊόντων, ώστε να μειωθεί η... ρύπανση του περιβάλλοντος.

αποτελεί έναν απ' τους μεγαλύτερους παράγοντες ρύπανσης του περιβάλλοντος.

Από την άλλη, η «σπατάλη τροφίμων» αποτελεί και μεγάλο ανθρωπιστικό πρόβλημα, σύμφωνα με τους ειδικούς. Κι αυτό γιατί την ίδια στιγμή που ποσότητες φαγητού μένουν στα αζήτητα, ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού βρίσκεται στα όρια του υποσιτισμού.

Έτσι, η «σπατάλη τροφίμων» κουμπώνει μαζί και ανθρωπιστική και περιβαλλοντική κρίση. Κι αφού η διαχείριση των αποβλήτων τροφίμων κατασκευάστηκε ως τόσο σοβαρό πρόβλημα, οι ειδικοί είχαν να προτείνουν ένα σωρό κρατικά ωφέλιμες «λύσεις». Αυτές οι «λύσεις» έχουν στο επίκεντρό τους την αξιοποίηση των αποβλήτων τροφίμων. Κι αυτή η αξιοποίηση έχει μπόλικο οφέλη για τα κράτη. Αφενός συμβάλει στη μείωση των εισαγωγών και στην ενίσχυση της εγχώριας οικονομίας. Αφετέρου, μέσω αυτής της αξιοποίησης άνοιξε πεδίο δόξης λαμπρό για την αναδιοργάνωση κι ενίσχυση ενός πολύ παραγωγικού κλάδου που ασχολείται με τη «σίτιση των φτωχών».

Η έκθεση κοιτούσε αφενός στη χάραξη στρατηγικών «πρόληψης της δημιουργίας απορριμμάτων τροφίμων». Αφετέρου, πρότεινε την αξιοποίηση των απορριμμάτων είτε για «δωρεά» σε «φιλανθρωπικές οργανώσεις», είτε για ζωοτροφές.

Η «ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΣΠΑΤΑΛΗΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ» ΩΣ ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Αυτές οι προτάσεις δεν έμειναν διατυπωμένες μονάχα στα χαρτιά των ειδικών. Από το 2015 η Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισε την αναδιοργάνωση των πολιτικών της γύρω απ' τα τρόφιμα με πρόσχημα την «καταπολέμηση της σπατάλης τροφίμων».

Το 2016, το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συμβούλιο συνέταξε ειδική έκθεση με προτάσεις για τη χάραξη νέων στρατηγικών όσον αφορά τη διαχείριση της τροφής. Αφενός, υπό το δόγμα της πρόληψης, αυτές οι προτάσεις αφορούσαν την παραγωγή μεθοδολογιών και εργαλείων για την παρακολούθηση και την καταγραφή των εμπορευμάτων τροφίμων που έμεναν στα αζήτητα. Αφετέρου, αφορούσαν την αλλαγή μιας σειράς νομοθετικών ρυθμίσεων όσον αφορά την αγορά των τροφίμων. Βασικότερες από αυτές ήταν η αλλαγή πολιτικής όσον αφορά την ημερομηνία λήξης των προϊόντων και η ενίσχυση των αφεντικών της αλυσίδας τροφίμων να «δωρίζουν» τα απούλητα εμπορεύματα για «φιλανθρωπικούς σκοπούς».

Οι προτάσεις αυτές αποτυπώθηκαν και ρητά, λίγα χρόνια αργότερα, σε οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τα απόβλητα (οδηγία 2018/851). Σύμφωνα με αυτήν:

Η βελτίωση της αποδοτικότητας στη χρήση των πόρων και η εξασφάλιση της θέρωσης των αποβλήτων ως πόρου μπορεί να συμβάλει στη μείωση της εξάρτησης της Ένωσης από την εισαγωγή πρώτων υλών και στη διευκόλυνση της μετάβασης σε περισσότερο βιώσιμη διαχείριση υλικών και σε ένα μοντέλο κυκλικής οικονομίας. Η μετάβαση αυτή θα πρέπει (...) να δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες για τις τοπικές οικονομίες και τους συμφεροντούχους, ενώ παράλληλα βοηθά να αυξηθούν οι συνέργειες μεταξύ των πολιτικών για την κυκλική οικονομία, την ενέργεια, το κλίμα, τη γεωργία, τη βιομηχανία και την έρευνα, και αποφέρει οφέλη για το περιβάλλον, μειώνοντας τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, και για την οικονομία.

ΝΕΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΚΟΝΔΥΛΙΑ ΚΑΙ ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Η αναδιοργάνωση των ευρωπαϊκών πολιτικών γύρω από τα τρόφιμα άνοιξε πεδίο δόξης λαμπρό για τα εγχώρια αφεντικά. Έτσι, ενώ οι αρχές της δεύτερης δεκαετίας του 21ου αιώνα σηματοδοτούσαν την όξυνση των διακρατικών ανταγωνισμών και, συνάμα, την ένταση της ταξικής μας υποτίμησης που ονομάστηκε «κρίση χρέους», ο ρόλος των αφεντικών της αλυσίδας τροφίμων αποκτούσε νέα ισχύ.

Γύρω απ' την κρατική διαχείριση των τροφίμων σχηματίστηκε ένα πλέγμα κοινωνικών σχέσεων μεταξύ δημοτικών αρχών, αφεντικών της αλυσίδας τροφίμων, επιστημόνων και Μη Φιλανθρωπικών Οργανώσεων. Όλα αυτά τα αφεντικά άρχισαν να λαμβάνουν ζεστό ευρωπαϊκό χρήμα με τη μορφή κονδυλίων για την καταπολέμηση της σπατάλης τροφίμων. Μέσω αυτών των χρηματοδοτήσεων άρχισαν να παράγουν τεχνογνωσία και μεθοδολογία για μία ευρεία γκάμα κρατικών πολιτικών. Από τη μία, αυτές οι πολιτικές ήταν στραμμένες στην ενίσχυση της εγχώριας οικονομίας και στη μείωση των εισαγωγών. Από την άλλη, κοιτούσαν προς την οργάνωση και τον έλεγχο της σίτισης -ή καλύτερα της πείνας- ενός όλο και πιο διευρυμένου κομματιού της εργατικής τάξης.

Τρανό παράδειγμα αποτέλεσαν τα δήθεν «αυτοοργανωμένα κινήματα αλληλεγγύης» που άρχισαν να ξεπετάγονται από το 2010 και μετά, όπως οι αγορές χωρίς μεσάζοντες. Μακριά απ' το να αποτελούν δομές αλληλεγγύης από τα κάτω, οι αγορές χωρίς μεσάζοντες ήταν ενταγμένες στο πνεύμα της εποχής και συντάσσονταν με τις κρατικές ανάγκες για ενίσχυση της εθνικής οικονομίας. Άλλωστε, οι αγορές αυτές αποτελούσαν συμπράξεις των δημοτικών αρχών με τα αφεντικά της πρωτογενούς παραγωγής και συνέβαλαν στην αξιοποίηση των εμπορευμάτων της εγχώριας αγροτικής παραγωγής που έμεναν στα αζήτητα.

Στο ίδιο πνεύμα, τα τελευταία δέκα χρόνια ντόπια αφεντικά της αλυσίδας τροφίμων τσεπώνουν ευρωπαϊκά κονδύλια για να παράξουν στρατηγικές ενάντια στη σπατάλη τροφίμων. Για παράδειγμα, ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών Τροφίμων μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος WASTELESS (Waste Quantification Solutions to limit environmental stress), άρχισε να αναπτύσσει εργαλεία και μεθοδολογία για τη χαρτογράφηση και καταγραφή των εμπορευμάτων που κατέληγαν στα αζήτητα. Έπειτα, διοχέτευε αυτά τα εμπορεύματα σε συσσίτια των Δήμων και της εκκλησίας και σε κοινωνικά παντοπωλεία, μέσα απ' τη σύμπραξη με εταιρείες αποθήκευσης και αναδιανομής τροφίμων, όπως η Τράπεζα Τροφίμων.⁷

Αφίσα που κολλήσαμε με την αντιφασιστική συνέλευση autonome antifa σε γειτονίες της Αθήνας τον Δεκέμβριο του 2023 σχετικά με τον νέο πολιτικό ρόλο των supermarket σε καιρούς πολεμικής οικονομίας

ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Οι δημοτικές αρχές θεωρείται ότι παίζουν καθοριστικό ρόλο στις πολιτικές «μείωσης της σπατάλης τροφίμων». Έτσι, το 2015 διοργανώθηκε στο Μιλάνο ένα διήμερο συνέδριο για το ρόλο που διαδραματίζουν οι πόλεις στα διατροφικά ζητήματα. Εκεί βρέθηκε και ο τότε δήμαρχος Αθηναίων, Γιώργος Καμίνης.

Ο Καμίνης παρουσίασε τους σχεδιασμούς του Δήμου Αθηναίων για ένα «βιώσιμο διατροφικό σύστημα στην Αθήνα» στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος Urbact "Sustainable Food in urban Communities". Μέσω αυτού του προγράμματος δημιουργήθηκε ένα Εργαστήριο Διατροφικής Πολιτικής στον Δήμο Αθηναίων. Το εν λόγω Εργαστήριο λειτουργούσε όπως κάθε τέτοιο σαν και του λόγου του: ένα συνονθύλευμα δημοτικών αρχών και ειδικών λάμβανε ευρωπαϊκό χρήμα για να παράγει ιδέες και προτάσεις προς κρατική χρήση. Αυτές οι προτάσεις μπορεί να ήταν εντελώς αντικρουόμενες μεταξύ τους ή να ήταν παντελώς εκτός πραγματικότητας. Αυτό όμως καμία σημασία δεν είχε. Σημασία είχε να συσπειρώνονται όλο και περισσότεροι ειδικοί και να εργάζονται γύρω απ' τις κρατικές προτεραιότητες. Κι απ' αυτήν την εργασία όλο και κάτι χρήσιμο μπορούσε να προκύψει.

Έτσι, η παρουσίαση του Καμίνης στο συνέδριο περιλάμβανε ένα σωρό «τρελές» ιδέες όπως την «αύξηση της βιολογικά καλλιεργούμενης έκτασης». Πραγματικά αναρωτιόμαστε αν αυτοί οι ειδικοί, όταν έκριναν ότι η εν λόγω πρόταση ήταν ταιριαστή για τον Δήμο Αθηναίων, είχαν στο μυαλό τους τη δημιουργία βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων στην πλατεία Ομονοίας, δίπλα στο σιντριβάνι.

Από την άλλη όμως, οι προτάσεις του Καμίνης αφορούσαν στρατηγικές ενίσχυσης των εγχώριων προϊόντων και μείωσης της κατανάλωσης των εισαγόμενων μέσω της πολιτικής της σήμανσης των εμπορευμάτων. Πράγμα το οποίο αφενός σήμαινε για τα εγχώρια εμπορεύματα τη σήμανσή τους ως ντόπια -και άρα κατάλληλα- προϊόντα. Από την άλλη, σήμαινε τη σήμανση των εισαγόμενων ως γενετικά τροποποιημένων και βλαβερών για τη δημόσια υγεία.⁸

**Κυριακές
"χωρίς μεσάζοντες"**

ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2017
Στο χώρο του Δημοτικού Πάρκινγκ 09:00 – 14:30

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΡΟΣ ΔΙΑΘΕΣΗ	ΤΙΜΗ	ΠΑΡΑΓΩΓΟΣ
Γαλλικά πρόβια παραόσιακ	3.00€ / κιλό	Α.Φ. ΑΝΔΡΕΟΥ (Παράλια Βουλγίας)
Γαλλικά πρόβια παραόσιακ	1.00€ / 320gr	
Τυρί φέτα αγροπρόβια	7.00€ / κιλό	
Κρέμα από πρόβια γάλα	1.00€ / λίτρο	
Κεφαλογραβιέρα από πρόβια γάλα	12.00€ / κιλό	
Παξιμάδια Κρήτης "Της Μόνας τα Καλέσια"	4.00€ / συσκευασία των 5 κιλών	Γ. ΠΟΛΑΚΗΣ (Μαρόκλιο Κρήτης)
Επιτο παρθένο λιπαρόλαδο	20.00€ / συσκευασία των 5 λίτρων	ΣΠ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ (Κέρκυρα)
Αλεύρι Τ.70% για όλες τις χρήσεις	3.00€ / συσκευασία των 5 κιλών	ΜΥΛΟΙ ΒΑΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ (Δούρα Καλαμώνας)
Αλεύρι Τ.Μ για τσοφάκι	3.00€ / συσκευασία των 5 κιλών	
Αλεύρι Τ.Μ κίτρινο χωράκι	3.30€ / συσκευασία των 5 κιλών	
Αλεύρι αλευράς άλευσης	3.50€ / συσκευασία των 5 κιλών	

Προπαγανδιστική αφίσα των «Κυριακών χωρίς μεσάζοντες» του Δήμου Κορυδαλλού το 2017. Στην αφίσα είναι αναρτημένα τόσο τα εμπορεύματα και οι τιμές τους, όσο και τα αφεντικά με τα οποία συνεργαζόταν ο Δήμος.

Βέβαια, απ' όλο αυτό δεν θα μπορούσαν να λείπουν τα supermarket. Εδώ αξίζει να σταθούμε λίγο. Στις δεκαετίες που ακολούθησαν τους δύο παγκοσμίους πολέμους, τα supermarket αναδείχθηκαν σε προπύργια της αφθονίας και της κατανάλωσης. Τα τελευταία χρόνια αναδεικνύεται με όλο και πιο ξεκάθαρο τρόπο πως επιτελούν κατά βάση άλλες κρατικά ωφέλιμες λειτουργίες.

Εδώ θα πάρουμε για παράδειγμα τον ΑΒ Βασιλόπουλο. Οι περισσότερες από εμάς θυμόμαστε τον Βασιλόπουλο μέσα απ' τη διαφήμιση «Και του πουλιού το γάλα». Πλέον, μότο του Βασιλόπουλου είναι «Αλλάζουμε Συνήθειες». Προφανώς είχε πιάσει από νωρίς το πνεύμα της εποχής.

Μέσα από το πρόγραμμα «Τρόφιμα Αγάπης», ο Βασιλόπουλος από το 2013 διοχετεύει τα απούλητα εμπορεύματά του που κρίνονται «κατάλληλα για κατανάλωση, που βρίσκονται κοντά στην ημερομηνία ανάλωσης, έχουν ελαφρώς ταλαιπωρημένες συσκευασίες ή βρίσκονται σε πλεονάζουσα ποσότητα και δεν είναι εφικτό να πωληθούν στους πελάτες βάσει της ισχύουσας εμπορικής πολιτικής» σε συσσίτια, δομές, κοινωνικά παντοπωλεία κτλ. Τέτοιες «ανθρωπιστικές» κινήσεις των supermarket ενισχύονται άλλωστε απ' το ελληνικό κράτος, αφού από το 2014 έχει θεσπίσει φορολογικά κίνητρα για όσες επιχειρήσεις τροφίμων «δωρίζουν» τρόφιμα για «φιланθρωπία».

Το πρόγραμμα «Τρόφιμα Αγάπης» διεξάγεται από τον Βασιλόπουλο από κοινού με τις δύο μεγαλύτερες εγχώριες επιχειρήσεις συγκέντρωσης, αποθήκευσης και αναδιανομής των αναξιοποίητων στην αγορά εμπορευμάτων τροφίμων, την «Τράπεζα Τροφίμων» και την ΜΚΟ «Μπορούμε». Εδώ αξίζει να πούμε δυο λόγια παραπάνω.

Όπως υποστηρίξαμε και παραπάνω, ο Βασιλόπουλος είχε πιάσει από πολύ νωρίς το νόημα της εποχής κι είχε καταλάβει ότι οι καιροί μας δεν είναι πια αυτοί της υπεραφθονίας και της υπερκατανάλωσης, αλλά της καταγραφής κι οργάνωσης των εγχώριων αποθεμάτων τροφίμων και της αξιοποίησής τους για τη χάραξη πολιτικών διαχείρισης και πειθαρχίας της εργατικής τάξης.

Ήδη από το 1995, ο Βασιλόπουλος ίδρυσε την «Τράπεζα Τροφίμων-Ίδρυμα για την Καταπολέμηση της Πεί-

Πέρα από τον Σύνδεσμο Ελληνικών Βιομηχανιών Τροφίμων, σ' αυτές τις πολιτικές συμμετέχουν ένα σωρό αφεντικά αλυσίδων εστίασης, όπως ο Γρηγόρης, τα Goodies και τα Everest.

να». Η Τράπεζα Τροφίμων θεωρείται ο πρώτος- και μεγαλύτερος- φορέας για την «καταπολέμηση της πείνας και της σπατάλης τροφίμων», η οποία έκτοτε συγκεντρώνει τρόφιμα που «λόγω συσκευασίας ή με κοντινή ημερομηνία λήξεως δεν είναι εμπορεύσιμα και δεν γίνονται δεκτά στο λιανεμπόριο» και τα παραδίδει σε ιδρύματα και συσσίτια.

Αντίστοιχα, η ΜΚΟ «Μπορούμε» έχει αναλάβει από το 2012 να «διασώζει» (sic) και να αναδιανέμει τρόφιμα σε όσους έχουν ανάγκη. Βέβαια, ούτε η «Μπορούμε» φτιάχτηκε από τίποτα τυχαίες. Ιδρυτικό μέλος είναι η Ξένια Π. Παπασταύρου, η οποία είναι εξισου μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Τράπεζας Τροφίμων. Το βιογραφικό της δε πάνω στη «σίτιση των φτωχών» ήταν τόσο λαμπρό, που την κατέστησε επικεφαλής του Οργανισμού Προνοιακών Επιδομάτων Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) το 2019.

Πέρα όμως απ' το τι κουμάσι είναι η κ. Παπασταύρου, η ΜΚΟ «Μπορούμε» συνεργάζεται πλέον με περισσότερους από 200 Δήμους, συλλέγει τρόφιμα από λαϊκές αγορές, σουπερ μάρκετ και άλλες επιχειρήσεις, τα καταγράφει, τα αποθηκεύει σε αποθήκες και τα αναδιανέμει σε ιδρύματα, συσσίτια και κοινωνικά παντοπωλεία.

Η ΟΨΗ ΤΟΥ «ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ»: ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΕΙΘΑΡΧΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ

Όπως έχουμε βαρεθεί να λέμε σ' αυτό το περιοδικό, τα καπιταλιστικά κράτη επ' ουδενί δεν ενδιαφέρονται για το καλό κανενός. Αντιθέτως, ενδιαφέρονται για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης με ωφέλιμους, γι' αυτά, όρους.

Οπότε, η διόγκωση των κρατικών προγραμμάτων σίτισης των φτωχών σε καμία περίπτωση δεν έχει να κάνει με κάποιου είδους προσπάθεια εξάλειψης της πείνας. Το αντίθετο μάλιστα. Η ενασχόληση ενός πλέγματος δημόσιων θεσμών, αφεντικών κι επιστημόνων με τα τρόφιμα, δηλαδή με το πιο κομβικό εμπόρευμα για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης, έχει διαμορφώσει κοινωνικές σχέσεις, μεθόδους και πρακτικές βίαιης διαχείρισης και πειθαρχίας των πιο υποτιμημένων κομματιών της εργατικής τάξης.

Θα πιάσουμε το νήμα κοντά δέκα χρόνια πριν, δηλαδή από τότε που η μεθοδευμένη ταξική μας υποτίμηση αποκαλέστηκε «κρίση χρέους». Ήταν τότε που, με πρόσχημα το ξεπέραςμα της «ανθρωπιστικής κρίσης», ένα σωρό αφεντικά και ειδικοί συσπειρώθηκαν γύρω από το κράτος και ανέλαβαν τη διαχείριση των κομματιών της εργατικής τάξης που έτρωγαν τη μεγαλύτερη υποτίμηση.

Κομβικό ρόλο σε αυτό έπαιξε η διακυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ. Η αριστερή πτέρυγα αυτού του κράτους απέ-

Από αριστερά προς τα δεξιά: η πρόεδρος του Κέντρου Υποδοχής & Αλληλεγγύης Δήμου Αθηναίων, Ελένη Κατσουλή, ο τότε δήμαρχος, Γιώργος Καμίνης, και η τότε αντιδήμαρχος Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Μαρία Στρατηγάκη.

ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ: Η ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ «ΝΟΙΑΖΟΜΑΙ»

Φυσικά, όποτε μιλάμε για πολιτικές καταγραφής και διαχείρισης κομματιών της εργατικής τάξης... τσουπ! να σου και μια πλατφόρμα. Το 2018 ο Δήμος Αθηναίων δημιούργησε την κάρτα δημότη και την πλατφόρμα «ΝΟΙΑΖΟΜΑΙ», δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος για την ψηφιακή αναβάθμιση των κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου Αθηναίων. Η πλατφόρμα στόχευε στην «εξατομίκευση της αλληλεγγύης», δηλαδή στην καταγραφή των αναγκών κάθε πολίτη και στη χάραξη εξατομικευμένων προγραμμάτων «στήριξης» από τις υπηρεσίες του Δήμου.⁹

δεδείχθη πως ήταν η πλέον κατάλληλη να διαχειριστεί και να οργανώσει την υποτίμηση ολοένα και μεγαλύτερων κομματιών της εργατικής τάξης χωρίς να κουνηθεί φύλλο. Οργάνωση η οποία περιλάμβανε τη διείσδυση του κρατικού ελέγχου σε ολοένα και μεγαλύτερα κομμάτια της κοινωνικής αναπαραγωγής, πράγμα το οποίο ενορχηστρώθηκε με πρόσχημα την «κοινωνική αλληλεγγύη» και την αντιμετώπιση της «ανθρωπιστικής κρίσης» και αποτυπώθηκε στις πολιτικές του κοινωνικού κράτους.

Κατά τη διάρκεια της αριστερής διακυβέρνησης οργανώθηκε ένα σύνολο δομών «αντιμετώπισης της φτώχειας», που περιλάμβαναν κοινωνικά παντοπωλεία, κοινωνικά φαρμακεία, δομές παροχής συσσιτίων, κέντρα ημερήσιας υποδοχής αστέγων κ.ά.

Αυτές οι δομές χρηματοδοτούνταν κατά βάση από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για Απόρους (ΤΕΒΑ), που συγκροτήθηκε το 2014. Ο αρχικός προϋπολογισμός καθορίστηκε στο ύψος των 330,5 εκατομμυρίων ευρώ, στα οποία μετέπειτα προστέθηκαν άλλα 62.797.000. Σύμφωνα με τον τότε επικεφαλής της διαχειριστικής αρχής του ΤΕΒΑ, «τουλάχιστον 1.500.000 πολίτες, δηλαδή πάνω από το 10% του πληθυσμού, αναγκάστηκαν να ζητήσουν το καλάθι τροφίμων που διανεμόταν από το 2016 και ανά δίμηνο».

Με τη σύναψη συμβάσεων μεταξύ δήμων και επιχειρήσεων τροφίμων, μέσω του ΤΕΒΑ χρηματοδοτούταν η διάθεση των εγχώριων εμπορευμάτων τροφίμων που έμεναν στα αζήτητα, στα συσσίτια των δήμων και της εκκλησίας, τα κοινωνικά παντοπωλεία, τα σχολικά γεύματα κ.α..

Ενώ λοιπόν οι αποθήκες γέμιζαν σάπια και ληγμένα τρόφιμα που προορίζονταν για τη σίτιση των φτωχών, η διαδικασία της σίτισης είχε κι έναν άλλο βαρυσήμαντο και πειθαρχικό χαρακτήρα. Κι αυτό γιατί γύρω απ' την «σίτιση των φτωχών» συγκροτήθηκαν κοινωνικές σχέσεις και πρακτικές καταγραφής, υποτίμησης και διαχείρισης των κατώτερων κομματιών

Ο ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΣΤΑ...ΚΑΡΟΤΑ!

Σύμφωνα με τους ειδικούς, ένας απ' τους λόγους που εμπορεύματα της γεωργικής παραγωγής έμειναν στα αζήτητα ήταν η αντιαισθητική τους εμφάνιση. Πάρτε για παράδειγμα το παραπάνω καρότο. Η ΜΚΟ «Μπορούμε» εργάζεται συστηματικά για την εξάλειψη του ρατσισμού απέναντι σε τρόφιμα που λόγω... «εμφάνισης», μένουν απούλητα. Γι' αυτό και «σώζει» τα εν λόγω τρόφιμα ώστε να τα διοχετεύσει στη «σίτιση των φτωχών».

Βέβαια, τα απανωτά σκάνδαλα για την ποιότητα των γευμάτων σε συσσίτια και σχολικά γεύματα, όπως πρόσφατα με τη μαζική δηλητηρίαση μαθητών στη Λαμία, δεν νομίζουμε να είχαν να κάνουν με την αντιαισθητική εμφάνιση των τροφίμων. Μάλλον είχαν να κάνουν με το πόσα απ' αυτά ήταν σάπια.

της εργατικής τάξης. Τα πακέτα στήριξης του «ΤΕΒΑ» περιλάμβαναν την καταγραφή των «ωφελούμενων» σε ειδικά μητρώα, τη διεξαγωγή κοινωνικών ελέγχων από κοινωνικούς λειτουργούς και το στήσιμο σε ουρές.

Τα επόμενα χρόνια η παροχή «επισιτιστικής βοήθειας» ενισχύθηκε και με τη μορφή της προπληρωμένης κάρτας (κάρτα αλληλεγγύης όπως ονομάστηκε), την οποία οι «ωφελούμενοι» μπορούσαν να εξαργυρώσουν σε supermarket και κοινωνικά πατωπώλεια.

Ο ΚΟΜΒΟΣ ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Τρανό παράδειγμα πολιτικών διαχείρισης της εργατικής τάξης με πρόσοχη τη «σίτιση των φτωχών» αποτέλεσε ο Κόμβος Αλληλοβοήθειας του Δήμου Αθηναίων. Ο Κόμβος συστάθηκε το 2011 στο παλιό Φρουραρχείο, απέναντι από τον Σταθμό Λαρίσης. Η επιλογή του εν λόγω σημείου για τη συγκέντρωση των κατώτερων κομματιών της εργατικής τάξης έχει μία αυξημένη σημασία.

Πρώτα απ' όλα, αξίζει να αναφέρουμε πως το εν λόγω κτίριο προσφερόταν για στρατιωτική διαχείριση πληθυσμών, αφού χρησιμοποιούνταν παλιότερα ως μεταγωγικός σταθμός φαντάρων.

Πέρα απ' το ίδιο το κτίριο βέβαια, η επιλογή της συγκεκριμένης περιοχής για την ίδρυση μίας υπερδομής «στήριξης των φτωχών» δεν ήταν τυχαία. Εκείνη τη περίοδο η εν λόγω περιοχή είχε βρεθεί στο επίκεντρο των αστυνομικών σχεδιασμών δημόσιας τάξης. Αυτοί οι σχεδιασμοί περιλάμβαναν από διαρκείς αστυνομικούς ελέγχους και εξακριβώσεις, μέχρι τη διεξαγωγή πογκρόμ, όπως αυτό του 2011. Σ' αυτούς τους σχεδιασμούς συσπειρώνονταν σύσσωμες

ΔΕΘ, Θεσσαλονίκη 2016: αναμονή και στήσιμο σε ουρές για διανομή ειδών διατροφής μέσω του προγράμματος ΤΕΒΑ.

οι τοπικές και αστυνομικές αρχές, τα ντόπια αφεντικά και η Χρυσή Αυγή, τα γραφεία της οποίας εν τω μεταξύ απείχαν μόλις λίγα μέτρα απ' τον Κόμβο Αλληλοβοήθειας.

Ο Κόμβος Αλληλοβοήθειας του Δήμου Αθηναίων αποτελούσε ένα σημείο συγκέντρωσης των κατώτερων κομματιών της εργατικής τάξης στον Σταθμό Λαρίσης με πρόσοχη την παροχή επισιτιστικής βοήθειας, συμβάλλοντας έτσι στη στρατοπεδική λειτουργία της εν λόγω περιοχής στο κέντρο της Αθήνας. Οι υπηρεσίες του Κόμβου περιλάμβαναν μία γκάμα γραφειοκρατικών διαδικασιών, μέσω των οποίων κατέγραφαν και υπέβαλαν σε κοινωνικούς ελέγχους όσους εισέρχονταν μέσα στον Κόμβο. Από τις καταγραφές παράγονταν διαχωρισμοί και κατηγοριοποιήσεις στο εσωτερικό αυτού του πληθυσμού της εργατικής τάξης (μετανάστες με ή χωρίς χαρτιά, γυναίκες που μεγαλώνουν παιδιά μόνες τους κ.ά.). Διαχωρισμοί οι οποίοι ήταν απαραίτητοι για τη χάραξη συγκεκριμένων πολιτικών διαχείρισης, οι οποίες διεξάγονταν μέσα από συμπράξεις μεταξύ δημοτικών αρχών και ΜΚΟ που στεγάζονταν στον Κόμβο, όπως η Praksis, η Άρσις, το Δίκτυο για τα δικαιώματα του Παιδιού και η Ένωση Μαζί για το Παιδί.

Κλείνοντας αυτό το κείμενο, θα θέλαμε να σταθούμε στα εξής: Η ενασχόληση των καπιταλιστικών κρατών με την «τροφή», αυτού του κομβικού συστατικού για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης, είναι τόσο παλιά όσο η ίδια η ύπαρξη των εθνών-κρατών.

Αυτή η ενασχόληση επιτελεί ένα πλήθος λειτουργίες για τα καπιταλιστικά κράτη και ανοίγει ένα κάρο παραγωγικές δυνατότητες για τα αφεντικά τους. Σ'

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ MYSTERY POT: Δεν σου φτάνουν τα λεφτά για supermarket: Άνοιξε το κινητό και τρέχα να αγοράσεις φθηνότερα τα περισσευούμενα!

Άλλη μία τρανή ιδέα των αφεντικών είναι η εφαρμογή «Mystery Pot». Η εν λόγω εφαρμογή για κινητά στοχεύει στην «αντιμετώπιση της σπατάλης τροφίμων». Η εφαρμογή συνδέει τον καταναλωτή με τα καταστήματα σίτισης (φούρνοι, supermarket κ.ά.) τα οποία στο τέλος της μέρας έχουν περίσσεια τροφίμων. Να λοιπόν άλλη μία καλή ιδέα για τα αφεντικά της αλυσίδας τροφίμων. Εκμεταλλευόμενοι το γεγονός ότι οι τιμές έχουν πάει στον θεό και ολόένα περισσότερες από εμάς ψάχνουμε τους πιο οικονομικούς τρόπους για να τη βγάλουμε, τα αφεντικά αξιοποιούν τα εμπορεύματα που μένουν απούλητα και, μέσω της εφαρμογής, τα πουλάνε στο 1/3 της αρχικής τιμής.

Κάπως ανατριχιαστική η προπαγάνδωση του Κόμβου Αλληλοβοήθειας, δε νομίζετε; Με μότο «φέρνουμε κοντά όσους θέλουν να προσφέρουν βοήθεια με όσους την αναζητούν», ο Δήμος Αθηναίων ανέλαβε να συγκεντρώνει σε συγκεκριμένα σημεία τα κατώτερα κομμάτια της εργατικής τάξης και να τα θέτει κάτω απ' τη διαχείριση ενός μαφιοζοποιημένου πλέγματος εξουσίας που περιλάμβανε από ΜΚΟ, δημοτικές και αστυνομικές αρχές, μέχρι τη Χ.Α..

αυτήν την ιστορική συγκυρία, που οι διακρατικές σχέσεις όλο και οξύνονται και τα κράτη κλείνονται στον εαυτό τους, αυτή η ενασχόληση έχει αφενός τη λειτουργία της ενίσχυσης της εγχώριας οικονομίας, μέσω της μείωσης των εισαγωγών και της αξιοποίησης των εμπορευμάτων τροφίμων που μένουν στα αζήτητα.

Αφετέρου, αυτή η αξιοποίηση δεν έχει αμιγώς οικονομικό χαρακτήρα. Αντιθέτως, στον πυρήνα της έχει τη χάραξη στρατηγικών διαχείρισης και πειθάρχησης των κατώτερων κομματιών της εργατικής τάξης. Γύρω από αυτήν τη διαχείριση έχουν ανοίξει τα τελευταία χρόνια νέες παραγωγικές δυνατότητες για τα ντόπια αφεντικά. Μέσα από ευρωπαϊκά κονδύλια, σ' αυτούς τους κρίσιμους καιρούς του πολέμου και της σπάνης, τα εν λόγω αφεντικά έχουν αναλάβει να καταγράφουν και να συγκεντρώνουν τα αποθέματα της τροφής και να οργανώνουν το πού, πώς και υπό ποιες συνθήκες αυτά θα διατεθούν. Αυτή η τόσο κρίσιμη δουλειά που επιτελούν για το ελληνικό κράτος μπορεί να έρχεται με το πρόσοχη της «σίτισης των φτωχών», όμως στην πραγματικότητα αφορά την μεθοδευμένη οργάνωση της πείνας.

1. Πρόσφατα σ' αυτό το περιοδικό είχαμε μιλήσει για τον πληθωρισμό στα βασικά για την κοινωνική αναπαραγωγή εμπορεύματα ως βασικό μηχανισμό της πολεμικής οικονομίας, με τον οποίο το ελληνικό κράτος, μέσω των φόρων, συγκεντρώνει χρήμα για να το διοχετεύσει σε χρήσιμους γι' αυτό τομείς. Βλ. «Πληθωρισμός: η βασική αντλία της πολεμικής οικονομίας- και πώς επιδρά επί της εργατικής τάξεως της χώρας», *antifa* #89, 03/2024.

2. «Ο πρόεδρος Μακρόν και το πραγματικό τέλος του κόσμου», *antifa* #90, 05/2024.

3. Αναφέρεται στο ίδιο.

4. «Η Ευρώπη αλλάζει το σύστημα διατροφής», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 30/05/2020.

5. Στο ίδιο.

6. Με τη «σπατάλη τροφίμων» ως ενίσχυση της εθνικής οικονομίας και πειθάρχησης της εργατικής τάξης έχει ασχοληθεί διεξοδικά η αυτόνομη γυναικεία ομάδα μιγάδα. Θα προτείναμε να ανατρέξει καμία στην εισήγηση της εκδήλωσης «Από τις φεμινιστικές νίκες στην προετοιμασία για πόλεμο», στο 29ο τεύχος του περιοδικού *μιγάδα*, καλοκαίρι-φθινόπωρο 2022.

7. Όλα τα στοιχεία αυτής της ενότητας προέρχονται απ' την 4η Έκθεση - Απολογισμό του 2023 που συνέταξε η Συμμαχία για τη μείωση της σπατάλης τροφίμων με τίτλο «Δράσεις πρόληψης και μείωσης της σπατάλης τροφίμων».

8. «Στο Μιλάνο ο Γ. Καμίνης για το ρόλο των πόλεων στη βιώσιμη διατροφική πολιτική», *kede.gr*, 15/10/2015.

9. Την κάρτα του «Νοιάζομαι» παρουσίασε ο Καμίνης, *www.ota.gr*, 09/04/2018.